

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Романюк І. А.,
Пеньковський В. С.,
Яценко Я. І.

Предметом дослідження є особливості функціонування підприємств туристичного бізнесу у контексті розвитку сільських територій.

Метою статті є аналіз ресурсного потенціалу, умов організації та зарубіжного досвіду функціонування підприємств сільського зеленого туризму, оцінка ефективності туристичної й аграрної діяльності на селі.

Методологічною основою статті є методи й підходи економічної, інституціональної та теорії стійкого розвитку. Зокрема, використано системні та цілісні підходи, методи аналізу і синтезу, структурного моделювання; монографічний; абстрактно-логічний.

Результати статті. Визначено, що соціально-економічні ресурси підприємств сільського зеленого туризму розуміються як трудові ресурси, засоби розміщення, окремі господарські приміщення, машини та обладнання або пристрої, виробничо-технологічні процеси (виноробні, харчосмакові, олієжирові, плодоовочеконсервні тощо), окремі виробництва та види діяльності (виращування квітів, лікарських трав, сільськогосподарських тварин, збір плодів і ягід, грибів, виробництво меду, рибництво тощо) як екскурсійні об'єкти або туристичні атракції. Встановлено, що тенденція до збільшення впливу сфери туризму та курортів на динаміку показників економічного й соціального розвитку області зберігається за рахунок збільшення внутрішніх та іноземних туристичних потоків, а також зростання обсягів надходжень від туризму до місцевого бюджету. Обґрунтовано, що оцінку економічної ефективності підприємств сільського зеленого туризму доцільно здійснювати на основі обсягів наданих ними послуг, витрат на їх здійснення та прибутків.

Галузь застосування результатів. Одержані результати можуть бути використані в процесі подальшого наукового опрацювання важливої проблеми – підвищення ефективності розвитку ринку туристичних послуг та підприємств сільського зеленого туризму.

Висновки. Встановлено, що підприємства сільського зеленого туризму у провідних країнах світу набули значного розвитку, а їх кількість у 10,0-50,0 разів перевищує кількість вітчизняних. Отже, сільський зелений туризм є масовим видом діяльності, зайнятості і доходів сільських жителів. Тому в європейських країнах він розглядається як альтернатива сільському господарству, де кількість працівників постійно скорочується через автоматизацію й цифровізацію, а його підтримка набула статусу державних програм. Також він забезпечує відпочинок майже 1/3 всіх туристів. Тому важливо найбільш результативні напрями досвіду туристичної діяльності на селі впровадити в Україні. Це організацію тематичних щорічних рекламних компаній щодо відпочинку на селі за умов державної та регіональної підтримки; непряму державну підтримку у вигляді відсутності оподаткування; розробку пілотних проєктів з розвитку сільського зеленого туризму для окремих сільських територій; комбінування сільського зеленого туризму з гастрономічним, пізнавальним та ін. видами туризму; посилення екологізації сільського зеленого туризму.

Ключові слова: підприємства, туристичний бізнес, сільські території, ресурсний потенціал, особливості, розвиток, функціонування, ефективність.

ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ТУРИСТИЧЕСКОГО БИЗНЕСА В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ

Романюк И. А.,
Пеньковский В. С.,
Яценко Я. И.

Предметом исследования есть особенности функционирования предприятий туристического бизнеса в контексте развития сельских территорий.

Целью статьи является анализ ресурсного потенциала, условий организации и зарубежного опыта функционирования предприятий зеленого туризма, оценка эффективности туристической и аграрной деятельности на селе.

Методологической основой статьи являются методы и подходы экономической, институциональной и теории устойчивого развития. В частности, использованы системные и целостные подходы, методы анализа и синтеза, структурного моделирования; монографический; абстрактно-логический.

Результаты статьи. Определено, что социально-экономические ресурсы предприятий сельского зеленого туризма понимаются как трудовые ресурсы, средства размещения, отдельные хозяйственные помещения, машины и оборудование или устройства, производственно-технологические процессы (винодельческие, пищевкусковые, масложировые, плодоовощеконсервные и т.д.), отдельные производства и виды деятельности (выращивание цветов, лекарственных трав, сельскохозяйственных

животных, сбор плодов и ягод, грибов, производство меда, рыбоводство и т.п.) как экскурсионные объекты или туристические достопримечательности. Установлено, что тенденция увеличения влияния сферы туризма и курортов на динамику показателей экономического и социального развития области сохраняется за счет увеличения внутренних и иностранных туристических потоков, а также роста объемов поступлений от туризма в местный бюджет. Обосновано, что оценку экономической эффективности предприятий сельского зеленого туризма целесообразно осуществлять на основе объемов предоставленных ими услуг, затрат на их осуществление и прибыли.

Область применения результатов. Полученные результаты могут быть использованы в процессе дальнейшей научной обработки важной проблемы – повышения эффективности развития рынка туристических услуг и предприятий сельского зеленого туризма.

Выводы. Установлено, что предприятия сельского зеленого туризма в ведущих странах мира получили значительное развитие, а их количество в 10,0-50,0 раз превышает количество отечественных. Следовательно, сельский зеленый туризм представляет собой массовый вид деятельности, занятости и доходов сельских жителей. Поэтому в европейских странах он рассматривается как альтернатива сельскому хозяйству, где количество работников постоянно сокращается из-за автоматизации и цифровизации, а его поддержка приобрела статус государственных программ. Также он обеспечивает отдых почти 1/3 всех туристов. Поэтому важно наиболее результативные направления опыта туристической деятельности на селе внедрить в Украине. Это организацию тематических ежегодных рекламных компаний по отдыху на селе в условиях государственной и региональной поддержки; косвенную государственную поддержку посредством отсутствия налогообложения; разработку пилотных проектов по развитию сельского зеленого туризма для отдельных сельских территорий; комбинирование сельского зеленого туризма с гастрономическим, познавательным и т.п. видами туризма; усиление экологизации деревенского зеленого туризма.

Ключевые слова: предприятия, туристический бизнес, сельские территории, ресурсный потенциал, особенности, развитие, функционирование, эффективность.

FUNCTIONING OF TOURIST BUSINESS ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF RURAL DEVELOPMENT

Romaniuk Iryna,
Penkovskiy Valentin,
Yatsenko Yaroslav

The subject of the research is the peculiarities of the functioning of tourism business enterprises in the context of rural development.

The purpose of the article is to analyze the resource potential, conditions of organization and foreign experience of rural green tourism enterprises, assessment of the effectiveness of tourism and agricultural activities in rural areas.

The methodological basis of the article is the methods and approaches of economic, institutional and sustainable development theory. In particular, systematic and holistic approaches, methods of analysis and synthesis, structural modeling were used; monographic; abstract-logical.

The results of the article. It is determined that socio-economic resources of rural green tourism enterprises are understood as labor resources, accommodation facilities, separate utility rooms, machines and equipment or devices, production and technological processes (wine, food, oil and fat, fruit and vegetable canning, etc.), certain productions and activities growing flowers, medicinal herbs, farm animals, picking fruits and berries, mushrooms, honey production, fish farming, etc.) as sightseeing sites or tourist attractions. It is established that the tendency to increase the influence of tourism and resorts on the dynamics of economic and social development of the region is maintained by increasing domestic and foreign tourist flows, as well as increasing revenues from tourism to the local budget. It is substantiated that the assessment of economic efficiency of rural green tourism enterprises should be carried out on the basis of the volume of services provided by them, the costs of their implementation and profits.

Field of application of results. The obtained results can be used in the process of further scientific study of an important problem – improving the efficiency of the market of tourist services and rural green tourism enterprises.

Conclusions. It is established that rural green tourism enterprises in the leading countries of the world have developed significantly, and their number is 10.0-50.0 times higher than the number of domestic ones. Thus, rural green tourism is a mass activity, employment and income of rural residents. Therefore, in European countries, it is seen as an alternative to agriculture, where the number of employees is constantly declining due to automation and digitalization, and its support has become a state program. It also provides recreation for almost 1/3 of all tourists. Therefore, it is important to implement the most effective areas of experience in rural tourism in Ukraine. This is the organization of thematic annual advertising campaigns for rural recreation with state and regional support; indirect state support in the form of non-taxation; development of pilot projects for the development of rural green tourism for individual rural areas; combining rural green tourism with gastronomic, cognitive, etc. types of tourism; strengthening the greening of rural green tourism.

Key words: enterprises, tourist business, rural areas, resource potential, features, development, functioning, efficiency.

JEL Classification: Z32, P28, J21

Постановка проблеми. Для розвитку підприємств сільського зеленого туризму в Україні наявні всі види ресурсів. У сукупності природних туристично-рекреаційних – це мальовнича сільська природа, м'який комфортний клімат практично в усі пори року; наявність унікальних пам'яток природи й значної кількості національних парків, заповідників, заказників, зразків ландшафтного дизайну; бальнеологічних ресурсів; різноманітність природних умов у вигляді гір і передгірських територій, низовин полісся, рівнинних степів і лісостепів, узбереж морів і морських акваторій; численних ставків, озер і рік. Неприйнятними для відпочинку на селі є стихійні та організовані звалища побутових і промислових відходів, місця зберігання мінеральних добрив і хімічних засобів захисту рослин, території кар'єрів і відвалів пустої породи гірничорудних виробіток, а також місця розміщення енергетичних та інших споруд, які спричиняють негативний вплив на здоров'я людей. Культурно-історичні та соціально-економічні ресурси теж характеризуються унікальністю та різноманітністю, проте вкрай нерівномірним розміщенням на території країни. Серед ресурсів прямого впливу негативне значення можуть мати нестандартні умови розміщення туристів у вигляді старого житла; зовнішніх – недостатні Інтернет-комунікації, транспортна доступність, банківське й інше обслуговування через згортання інфраструктури загального користування на селі та депресивність сільських територій. Курортно-рекреаційні ресурси не справляють додаткової внутрішньогалузевої конкуренції, зокрема, на Херсонщині, але ще більше спонукають розвиток туристичної діяльності приморських сіл та селищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем розвитку і функціонування підприємств туристичного бізнесу зробили такі відомі зарубіжні та вітчизняні вчені: Гришова І. Ю., Дармострук Д. Г., Дем'яненко М. Я., Ігнатенко М. М., Кравчук А. О., Мармуль Л. О., Сарапіна О. А., Яровий В. Ф. та інші.

Метою дослідження є аналіз ресурсного потенціалу, умов організації та зарубіжного досвіду функціонування підприємств сільського зеленого туризму, оцінка ефективності туристичної й аграрної діяльності на селі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Безпосередній вплив на функціонування підприємств сільського зеленого туризму здійснюють природно-екологічні, культурно-історичні, соціально-економічні туристичні або туристично-рекреаційні ресурси. Природні туристичні ресурси практично на всій території України є сприятливими для сільського зеленого туризму. Насамперед, це мальовнича українська природа, різноманітні ландшафти агросфери, заповідних територій й туристичних дестинацій, м'який комфортний клімат з досить чіткою сезонністю, відсутність шкідливих виробництв на переважній більшості сільських територій.

Виняток становлять розробки рудних і радіоактивних корисних копалин (Кривий Ріг, Марганець, Жовті Води), полігони побутових і промислових відходів, відвали пустої породи, сховища мінеральних добрив та інших хімічних речовин. Згубний вплив на довкілля й небезпеку для рекреації і туризму становлять потужні вітрові електростанції, які розміщуються у зоні впливу сильних вітрів по лінії море/суша саме в основних туристичних регіонах країни, - Запорізькому та Херсонському Приазов'ї. Вони спричиняють захворюваність та зменшення тривалості життя місцевого населення, але деякі автори пропонують їх використовувати в якості атракцій для туристів [1, с. 52].

Загалом у Херсонській області туристично-рекреаційні ресурси представлені культурно-історичними, соціально-економічними, інноваційними, інвестиційними та інформаційними. Культурно-історичні туристичні ресурси на селі – це традиційні агросадиби, музеї народної архітектури і побуту під відкритим небом, архітектурні ансамблі, окремі споруди й ландшафтні парки минулого і сучасного; культові споруди; народні промисли й художні вироби; події ресурси – народні й релігійні свята, ярмарки, події.

Соціально-економічні ресурси підприємств сільського зеленого туризму розуміються нами як трудові ресурси, засоби розміщення, окремі господарські приміщення, машини та обладнання або пристрої, виробничо-технологічні процеси (виноробні, харчосмакові, олієжирові, плодоовочеконсервні тощо), окремі виробництва та види діяльності (виращування квітів, лікарських трав, сільськогосподарських тварин, збір плодів і ягід, грибів, виробництво меду, рибицтво тощо) як екскурсійні об'єкти або туристичні атракції [2, с. 302]. На Херсонщині до них відносяться Скадовський дельфінарій, виноробне господарство князя П.М. Трубецького, дім марочних коньяків «Таврія», аквапарк «Оазис», кінний клуб. Також це інноваційні, інвестиційні та інформаційні ресурси власне підприємств сільського зеленого туризму. Вказані типологічні сукупності туристично-рекреаційних ресурсів створюють конкурентні переваги для їх розвитку й конкурентоспроможності, у т.ч. як засобів диверсифікації економіки агросфери й підтримки відтворення сільських територій.

До ризиків їх використання слід віднести можливі нестійкі погодні умови, загрози фізичній і соціально-економічній безпеці, екологічні катаклізми. Опосередкований вплив на туристичну діяльність на селі чинять характерні особливості сільських територій, їх екологічний стан та рівень соціально-економічного розвитку. Так, на Херсонщині до них належать переважання сухостепових агроландшафтів, незначна кількість опадів протягом року, переважання теплої і сонячної погоди; недостатня обводненість та залісненість території; низька ймовірність природних катаклізмів у вигляді землетрусів, ураганів, смерчів, повеней та система розселення з переважанням малолюдних сіл і низькою (найменшою в Україні) щільністю сільського населення – 14 осіб/км²; зосередженням переважної частини поселень у долині р. Дніпро та р. Інгулець і вздовж морських узбережів, тобто у південній частині області. Це перешкоджає розвитку підприємств сільського зеленого туризму у її внутрішніх районах та в північній частині.

Разом з тим для Херсонщини характерна розгалужена мережа автошляхів довжиною 1440 км; наявність сучасного аеропорту у м. Херсон та залізничних шляхів (892 км), а також морського й річкового портів і розвинутих

у минулому морським і річковим сполученням, яке потребує відродження. Так, потік туристів у регіон збільшився завдяки впровадженню регулярних рейсів потяга Київ-Херсон по типу «Інтерсіті», який скоротив цей шлях з 12,5 до 7,5 год., тобто майже вдвічі. Що стосується культурно-історичних ресурсів загального призначення, то вони представлені менш давніми відносно староосвоєних регіонів країни, до того ж вкрай не достатньо популяризуються, як і місця історичних подій; пов'язані з відомими людьми та ін. Також це інноваційні, інвестиційні та інформаційні ресурси, які впливають на економіку та життєдіяльність регіону загалом.

Тенденція до збільшення впливу сфери туризму та курортів на динаміку показників економічного й соціального розвитку області зберігається за рахунок збільшення внутрішніх та іноземних туристичних потоків, а також зростання обсягів надходжень від туризму до місцевого бюджету [3, с. 73]. Протягом туристичного сезону 2018 р. майже 3,8 млн. туристів, відпочиваючих та екскурсантів відвідали область, що на 10,0 % більше порівняно з показником 2017 р. А протягом останніх 5 років туристичні потоки Херсонської області зросли майже вдвічі (рис. 1).

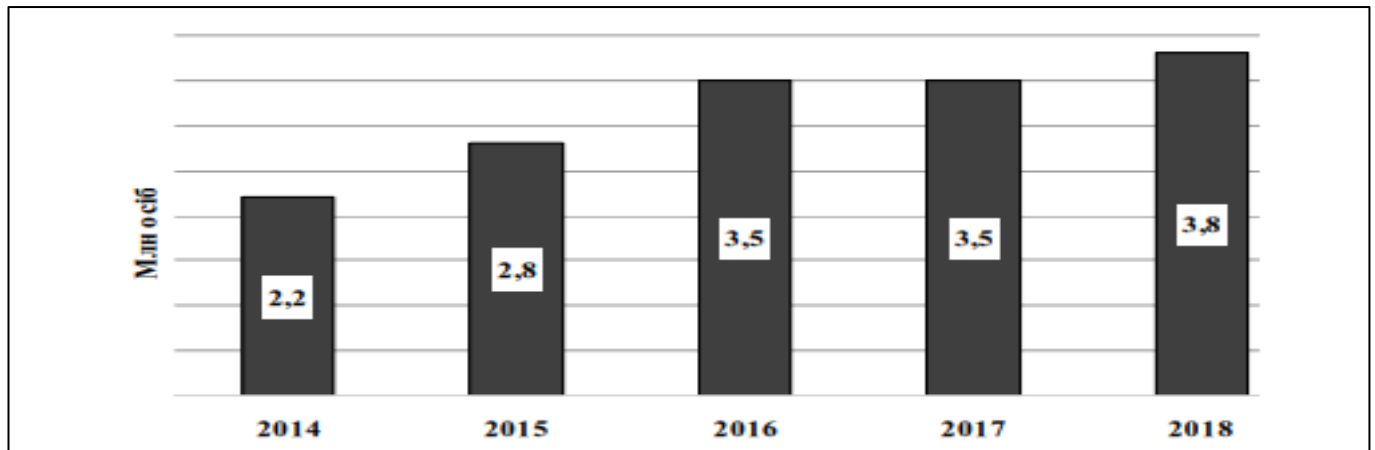

Рисунок 1. Динаміка туристичних потоків Херсонської області, млн. осіб.

Так, загальну кількість агроосель, які приймають туристів у Херсонській області, визначити дуже важко, оскільки основна їх частина (за різними оцінками, до 90,0-98,0%) перебуває «у тіні», тобто є незареєстрованою або сплачує податки не повністю. Також проблеми обліку й статистики агросадиб, які пропонують сільській зеленій туризм, ускладнені тим, що поняття сільського зеленого туризму й агросадиби або агрооселі остаточно в українському законодавстві не визначено. Тому наразі вони системно не проводяться, що і заважає об'єктивно визначити масштаби його розвитку.

Певний моніторинг кількості і стану агроосель здійснюється різними неурядовими організаціями, а також державними районними адміністраціями та іншими установами [4-5]. Однак ці дані, швидше, призначені для внутрішньої роботи відділів туризму цих адміністрацій, а не для складання системної статистики. Визначено, що потенційними клієнтами підприємств сільського зеленого туризму у Херсонській області є сім'ї з доходом від 150,0-300,0 \$ США на місяць на особу. Платоспроможність попиту, проте, значною мірою визначає розвиток усіх видів туризму як у регіоні, так і у країні в цілому (табл. 1).

Таблиця 1. Розвиток в'їзного, виїзного та внутрішнього туризму в Україні та в Херсонській області, 2017-2018 рр.*

Регіон	Роки	
	2017	2018
в Україні		
Іноземні туристи, осіб	282287	335835
Туристи громадяни України, які виїжджали за кордон, осіб	913 640	1295623
Туристи, що подорожували територією України, осіб	1094170	649299
Обсяг реалізованих послуг споживачам туристичними агентствами та бюро подорожей в Україні*, тис. грн.	789783,5	987950,6
у Херсонській області		
Всього обслуговано туристів, осіб	17494	16112
Іноземні туристи, осіб	35	5
Туристи громадяни України, які виїжджали за кордон, осіб	6512	7853
Туристи, що подорожували в Україні, осіб	10947	8254
Обсяг реалізованих послуг споживачам туристичними агентствами та бюро подорожей в Херсонській області**, тис. грн.	4598,5	5638,5

* Розраховано за даними Державної служби статистики України, 2019 р.

** Вказано розмір маржі (різниці у вартості купівлі та продажу послуг)

Необхідно відзначити недостатню диверсифікацію основної діяльності підприємств сільського зеленого туризму. Більшою мірою вона характерна для підприємств Західного регіону. Так, вони надають в оренду спорядження, забезпечують харчування, розваги, екскурсії, рафтинг, збір грибів і ягід, споглядання унікальних гірських краєвидів і пам'яток природи тощо. Це підвищує прибуток на порядок. За таких умов підприємства сільського зеленого туризму можна вважати основою диверсифікації економіки на селі та розвитку і відтворення сільських територій.

Оцінку економічної ефективності підприємств сільського зеленого туризму доцільно здійснювати на основі обсягів наданих ними послуг, витрат на їх здійснення та прибутків (табл. 2). Тут також простежується встановлена раніше тенденція зростання обсягів послуг у 2017 р. проти попереднього періоду (+592,5 тис. грн.). Прибутковість діяльності в розрахунку на одну агрооселю має сталу тенденцію до зниження. Так, у 2016 р. середній прибуток садиби сягав 47,05 тис. грн. У 2017 р. прибуток підвищився до 68,8 тис. грн., що можна пояснити більшим попитом на послуги діючих у цій сфері суб'єктів господарювання та, відповідно, посиленням конкуренції.

Проведені розрахунки середнього показника витрат на один людино-день перебування становили у 2016 р. 64,5 грн., у 2017 р. – 290,9 грн., а у 2018 р. – 235,8 грн. Це вказує на те, що вартість однієї доби проживання з туристичним обслуговуванням в агрооселі може бути на рівні близько 200-300 грн., що забезпечує достатній рівень комфорту відпочивальникам та рентабельність підприємницької діяльності.

Таблиця 2. Економічна ефективність діяльності підприємств сільського зеленого туризму Херсонської області, 2016-2018 рр.*

Рік	Кількість агроосель, од.	Доходи від наданих послуг (без ПДВ та аналогічних платежів), тис. грн.	Витрати, тис. грн.	Результати діяльності агрооселі (прибутки), тис. грн.
2016	10	1583,0	1112,5	470,5
2017	12	2175,5	1350,4	825,1
2018	15	3012,8	2048,4	964,4

* Розраховано за даними анкетування, 2019 р.

Туристичні підприємства справляють менший екологічний тиск на довкілля. Так, перебування туристів супроводжується збільшенням витрат води, побутових відходів, впливом на деякі види ландшафтів [6-10]. Аграрне ж виробництво супроводжується оранкою ґрунтів, зміною їх природної родючості, використанням хімікатів та ін.

Висновки. Встановлено, що підприємства сільського зеленого туризму у провідних країнах світу набули значного розвитку, а їх кількість у 10,0-50,0 разів перевищує кількість вітчизняних. Отже, сільський зелений туризм є масовим видом діяльності, зайнятості і доходів сільських жителів. Тому в європейських країнах він розглядається як альтернатива сільському господарству, де кількість працівників постійно скорочується через автоматизацію й цифровізацію, а його підтримка набула статусу державних програм. Також він забезпечує відпочинок майже 1/3 всіх туристів. Тому важливо найбільш результативні напрями досвіду туристичної діяльності на селі впровадити в Україні. Це організацію тематичних щорічних рекламних компаній щодо відпочинку на селі за умов державної та регіональної підтримки; непряму державну підтримку у вигляді відсутності оподаткування; розробку пілотних проектів з розвитку сільського зеленого туризму для окремих сільських територій; комбінування сільського зеленого туризму з гастрономічним, пізнавальним та ін. видами туризму; посилення екологізації сільського зеленого туризму.

Список використаних джерел

1. Дем'яненко М. Я., Гришова І. Ю. *Сталий розвиток аграрної економіки в контексті розвитку сільського зеленого туризму. Теоретичні та прикладні аспекти сталого розвитку: функціональний, галузевий і регіональний вектори : колективна монографія. Київ : ТОВ «Кондор», 2015. С. 48-54.*
2. Романюк І. А. *Розвиток сільського зеленого туризму в умовах необхідності диверсифікації сільської економіки. Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки України: колективна монографія. За заг. ред. А. В. Руснак. Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. С. 299-307.*
3. Яровий В. Ф. *Соціально-економічна ефективність функціонування підприємств сільського зеленого туризму та галузі туризму загалом. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2017. № 4(40). С. 72-75.*
4. Кравчук А. О. *Сільський зелений туризм як перспективний напрям розвитку суб'єктів агробізнесу в регіонах України. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського НЕУ «Економічна думка», 2014. Т. 18. № 3. С. 45-52.*
5. Ihnatenko M., Antoshkin V., Postol A., Hurbyk Yu., Runcheva N. *Features of the Content and Implementation of Innovation and Investment Projects for the Development of Enterprises in the Field of Rural Green Tourism. International Journal of Management (IJM), 11(3), 2020, pp. 304-315.*
6. Мармуль Л. О., Романюк І. А. *Удосконалення структури ринку праці сільських територій шляхом розвитку підприємств сільського зеленого туризму. Економічний вісник університету. Вип. 38. 2018. С. 70-77.*

7. Скляр Г. П., Карпенко Н. М. Сталій розвиток сфери туризму на засадах партнерства. *Науковий вісник PUET: Economic Sciences*. 2015. № 2 (58). URL: <http://journal.puet.edu.ua/index.php/nven/article/view/697>
8. Ihnatenko M. M., Marmul L. O., Sarapina O. A., Sakun A. Zh., Pylypenko K. A. Models of implementation of enterprises in agricultural green tourism in European countries and assessment of their efficiency. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*. Vol. 8. Issue-12, October 2019. С. 337-340.
9. Дармострук Д. Г. Тенденції розвитку зеленого туризму в Україні. Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. 2017. № 2(57). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-2/doc/3/04.pdf>
10. Ihnatenko M., Antoshkin V., Lokutova O., Postol A., Romaniuk I. Ways to develop brands and PR management of tourism enterprises with a focus on national markets. *International Journal of Management (IJM)*. Vol. 11, Issue 5, May 2020, pp. 778-787.

References

1. Dem'yanenko M. Ya., Hryshova I. Yu. (2015). *Stalyy rozvytok ahraryoi ekonomiky v konteksti rozvytku sil's'koho zelenoho turyzmu. Teoretychni ta prykladni aspekty staloho rozvytku: funktsional'nyy, haluzevyi i rehional'nyy vektory* [Theoretical and applied aspects of sustainable development: functional, sectoral and regional vectors]: kolektyvna monohrafiya. Kyiv : TOV «Kondor», 48-54.
2. Romaniuk I. A. (2017). *Rozvytok sil's'koho zelenoho turyzmu v umovakh neobkhidnosti dyversyfikatsiyi sil's'koyi ekonomiky. Stratehichni napryamy sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku ahraryoi sektoru ekonomiky Ukrayiny* [Strategic directions of socio-economic development of the agricultural sector of the economy of Ukraine]: kolektyvna monohrafiya. Za zah. red. A. V. Rusnak. Kherson: TOV «VKF «STAR» LTD», 299-307.
3. Yarovyy V. F. (2017). *Sotsial'no-ekonomichna efektyvnist' funktsionuvannya pidpryyemstv sil's'koho zelenoho turyzmu ta haluzi turyzmu zahalom* [Socio-economic efficiency of rural green tourism enterprises and the tourism industry in general]. *Visnyk Berdyans'koho universytetu menedzhmentu i biznesu – Bulletin of Berdyansk University of Management and Business*, 4(40). 72-75.
4. Kravchuk A. O. (2014). *Sil's'kyy zelenyy turyzm yak perspektyvnyy napryam rozvytku sub'yektiv ahrobiznesu v rehionakh Ukrayiny* [Rural green tourism as a promising direction for the development of agribusiness entities in the regions of Ukraine]. *Ekonomichnyy analiz – Economic analysis*. Ternopil': Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr Ternopil's'koho NEU «Ekonomichna dumka», 18/3. 45-52.
5. Ihnatenko M., Antoshkin V., Postol A., Hurbyk Yu., Runcheva N. (2020). *Features of the Content and Implementation of Innovation and Investment Projects for the Development of Enterprises in the Field of Rural Green Tourism*. *International Journal of Management (IJM)*, 11(3). 304-315.
6. Marmul' L. O., Romaniuk I. A. (2018). *Udoskonalennya struktury rynku pratsi sil's'kykh terytoriy shlyakhom rozvytku pidpryyemstv sil's'koho zelenoho turyzmu* [Improving the structure of the labor market in rural areas through the development of rural green tourism enterprises]. *Ekonomichnyy visnyk universytetu – Economic Bulletin of the University*, 38. 70-77.
7. Sklyar H. P., Karpenko N. M. (2015). *Stalyy rozvytok sfery turyzmu na zasadakh partnerstva* [Sustainable development of tourism on the basis of partnership]. *Naukovyy visnyk PUET: Economic Sciences – Scientific Bulletin PUET: Economic Sciences*, 2 (58). URL: <http://journal.puet.edu.ua/index.php/nven/article/view/697>
8. Ihnatenko M. M., Marmul L. O., Sarapina O. A., Sakun A. Zh., Pylypenko K. A. (2019). *Models of implementation of enterprises in agricultural green tourism in European countries and assessment of their efficiency*. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 8 (12). 337-340.
9. Darmostruk D. H. (2017). *Tendentsiyi rozvytku zelenoho turyzmu v Ukrayini* [Trends in green tourism in Ukraine]. *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya – Theory and practice of public administration*, 2(57). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-2/doc/3/04.pdf>
10. Ihnatenko M., Antoshkin V., Lokutova O., Postol A., Romaniuk I. (2020). *Ways to develop brands and PR management of tourism enterprises with a focus on national markets*. *International Journal of Management (IJM)*, 11(5). 778-787.

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Романюк Ірина Анатоліївна, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, управління репутацією та клієнтським досвідом, Державний біотехнологічний університет
вул. Алчевських, 44, м. Харків, 61002, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-9257-2043>

Researcher ID: G-2200-2017

e-mail: romaniuk.iryana@ukr.net

Пеньковський Валентин Сергійович, кандидат економічних наук, викладач кафедри професійної освіти, Університет Григорія Сковороди в Переяславі
вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав, 08401, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-3835-0650>

e-mail: psvalentyn@gmail.com

Яценко Ярослав Ігорович, аспірант, Університет Григорія Сковороди у Переяславі

вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав, 08401, Україна

e-mail: ekonomika2013@ukr.net

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Романюк Ирина Анатольевна, доктор экономических наук, доцент, доцент кафедры маркетинга, управления репутацией и клиентским опытом, Государственный биотехнологический университет ул. Алчевских, 44, г. Харьков, 61002, Украина e-mail: romaniuk.iryna@ukr.net

Пеньковский Валентин Сергеевич, кандидат экономических наук, преподаватель кафедры профессионального образования, Университет Григория Сковороды в Переяславе ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав, 08401, Украина e-mail: psvalentyn@gmail.com

Яценко Ярослав Игоревич, аспирант, Университет Григория Сковороды в Переяславе ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав, 08401, Украина e-mail: ekonomika2013@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHORS

Romaniuk Iryna, Doctor of Economics, Associate Professor, Associate Professor of Marketing, Reputation Management and Customer Experience, State Biotechnological University Str. Alchevskikh, 44, Kharkiv, 61002, Ukraine e-mail: romaniuk.iryna@ukr.net

Penkovskiy Valentin, Candidate of Economic Sciences, Lecturer of the Department of Vocational Education, Hryhoriy Skovoroda University in Pereyaslav Str. Sukhomlinskoho, 30, Pereyaslav, 08401, Ukraine e-mail: psvalentyn@gmail.com

Yatsenko Yaroslav, graduate student, Hryhoriy Skovoroda University in Pereyaslav Str. Sukhomlinskoho, 30, Pereyaslav, 08401, Ukraine e-mail: ekonomika2013@ukr.net

---

УДК 004:631.1.016:65.012.7

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-52-53-60>

**ОБЛІК, АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ В УМОВАХ
ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

**Слюсар С. Т.,
Бурдонос Л. І.**

Предметом дослідження є облік, аналіз і контроль в умовах інформаційних технологій.

Метою статті є визначення стану та тенденцій розвитку інформаційних технологій та автоматизованих систем обліку, що мають наукове та прикладне значення.

Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, що застосовуються на емпіричному та теоретичному рівнях досліджень: експеримент, спостереження, порівняння, системний підхід, аналіз та синтез, індукція та дедукція, абстрагування.

Результати роботи. Доведено найбільш перспективні засоби технічної підтримки автоматизованих систем обліку – локальні і глобальні електронні мережі та розподілені системи обробки даних. Принципи та розвиток інформаційних технологій прискорять організацію та зміст роботи впровадження автоматизованих систем обліку, зміни її методів і технологій, а також пов'язані з ними науково-теоретичні та практичні знання вченими, практиками та студентами закладів вищої освіти щодо розробки алгоритмів. Бухгалтерський облік, фінансова та управлінська звітність, виконання завдань бухгалтерського процесу в інтегрованій автоматизованій системі тощо.

Галузь застосування результатів: на підприємствах України для ведення обліку, аналізу і контролю, також у начальному процесі при викладанні дисципліни «Інформаційні системи і технології на підприємстві», «Інформаційні системи і технології в обліку і оподаткуванні», «Інформаційні системи і технології у фінансах».

Висновки. З кожним днем розвивається все більше інформаційних технологій, що полегшують облік та обробку документів. Сьогодні державні органи все частіше використовують інформатизацію процесів управління та впроваджують їх у свої системи. Майже всі державні установи використовують програми, які заощаджують час на уніфікований підхід до порівняння інформації, зменшують обробку даних вручну, дозволяють зберігати та використовувати дані, а також дають змогу використовувати електронні сервіси, які значно полегшують та спрощують системи обліку та інформації.

Ключові слова: бухгалтерський облік, оперативний облік, управлінський облік, контроль, інформаційні технології, програмний продукт.